

Rada
Európskej únie

V Bruseli 6. júna 2019
(OR. en)

9727/19

CT 55
ENFOPOL 278
COTER 71
JAI 589
COPEN 237

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Dátum:	6. júna 2019
Komu:	Delegácie
Č. predch. dok.:	9366/19
Predmet:	Závery Rady o predchádzaní radikalizácii vo väzniciach a boji proti nej a o zaobchádzaní s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov po prepustení – závery Rady (6. júna 2019)

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o predchádzaní radikalizácii vo väzniciach a boji proti nej a o zaobchádzaní s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov po prepustení, ktoré Rada prijala na 3 697. zasadnutí 6. júna 2019.

ZÁVERY RADY

o predchádzaní radikalizácii vo väzniciach a boji proti nej a o zaobchádzaní s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov po prepustení

ZDÔRAZŇUJÚC, že boj proti terorizmu má vysokú prioritu v programe Rady,

BERÚC DO ÚVAHY, že Európska rada v októbri 2018 vyzvala na prijatie opatrení na posilnenie schopnosti predchádzať radikalizácii a terorizmu a účinne na nich reagovať, a to pri plnom rešpektovaní základných práv,

BERÚC NA VEDOMIE, že radikalizácia v akejkoľvek forme, ktorá vedie k terorizmu a násilnému extrémizmu, naďalej predstavuje významné výzvy, ktoré si vyžadujú prístup založený na spolupráci viacerých subjektov, predovšetkým v členských štátoch, ďalej na úrovni EÚ a potom v prioritných susedných regiónoch,

ZDÔRAZŇUJÚC osobitný význam a naliehavosť účinných opatrení na zaobchádzanie s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov, predchádzanie radikalizácii vo väzniciach a vykonávanie stratégií v oblasti rehabilitácie a reintegrácie na základe rizika, ktoré predstavuje rastúci počet páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov alebo páchatel'ov radikalizovaných počas výkonu trestu odňatia slobody, ako aj skutočnosť, že viacero týchto páchatel'ov sa prepustí v nasledujúcich dvoch rokoch, ako sa zdôrazňuje v posúdení hrozieb v oblasti boja proti terorizmu v EÚ,

VÍTAJÚC spoločné úsilie členských štátov a Komisie v tejto oblasti, najmä záverečnú správu expertnej skupiny Komisie na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie (HLCEG-R), zriadenie riadiaceho výboru pre boj proti radikalizácii a strategické usmernenia o koordinovanom prístupe EÚ k predchádzaniu radikalizácii na rok 2019, v ktorých sa uvádza, že zaobchádzanie s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov a predchádzanie radikalizácii vo väzniciach naďalej predstavuje závažné výzvy v celej EÚ, a odporúča sa, aby sa posilnila kapacita členských štátov rozvíjať, vykonávať a vyhodnocovať nástroje posúdenia rizika a programy ukončenia teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti s cieľom umožniť cielenú a účinnú rehabilitáciu a reintegráciu páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov,

VÍTAJÚC iniciatívu členských štátov týkajúcu sa preventívnej práce vo väzniciach, rehabilitácie a reintegrácie v rámci prístupu založeného na projektoch, ktorý sa zaviedol ako jedno z odporúčaní expertnej skupiny Komisie na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie,

BERÚC NA VEDOMIE, že v záveroch správy Osobitného výboru EP pre terorizmus sa zdôrazňuje aj potreba riešiť čoraz väčšiu výzvu, ktorou je radikalizácia vo väzniciach, a rozvíjať a vykonávať účinnejšie opatrenia v tejto oblasti,

UZNÁVAJÚC prácu v tejto oblasti, ktorú vykonáva Centrum excelentnosti siete na zvyšovanie povedomia o radikalizácii (RAN – „Radicalisation Awareness Network“), ktoré je nevyhnutnou platformou na výmenu najlepších postupov medzi odborníkmi z praxe a budovanie vedomostí v tejto konkrétnej oblasti,

PRIPOMÍNAJÚC najmä:

- závery Rady Európskej únie a členských štátov zasadajúcich v rámci Rady o posilnení trestnoprávnej reakcie na radikalizáciu vedúcu k terorizmu a násilnému extrémizmu¹ prijaté 20. novembra 2015, a najmä závery o režimoch výkonu väzby a trestu odňatia slobody, rehabilitácii a reintegrácii a odbornej príprave;
- revidované usmernenia pre stratégiu EÚ na boj proti radikalizácii a náboru teroristov z 30. júna 2017²;
- závery konferencie o radikalizácii vo väzniciach, ktorú 27. februára 2018 usporiadala Komisia spolu s bulharským predsedníctvom (hodnotenie práce vykonanej v tejto oblasti od roku 2015);
- diskusiu ministrov spravodlivosti počas pracovného obeda, ktorú viedli 9. marca 2018, o radikalizácii vo väzniciach;
- spoločný akčný plán EÚ a západného Balkánu týkajúci sa boja proti terorizmu podpísaný v októbri 2018.

¹ 14419/15.

² 10855/17.

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

UZNÁVA potenciálne riziko pre európskych občanov vyplývajúce z teroristických činov inšpirovaných, organizovaných, uľahčovaných alebo spáchaných páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov a/alebo osobami radikalizovanými počas výkonu trestu odňatia slobody.

UZNÁVA, že je potrebné neustále zlepšovať spoluprácu a koordináciu opatrení na vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ, a vytvoriť najvhodnejšie nástroje na efektívne riešenie výzvy súvisiacej s radikalizáciou vo väzniciach.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY:

- ďalej rozvíjali špecializované opatrenia na účely zaobchádzania s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov a páchatel'mi, v súvislosti s ktorými sa posúdilo, že hrozí riziko ich radikalizácie počas výkonu trestu odňatia slobody, vrátane možností výmeny informácií medzi agentúrami, s osobitným dôrazom na rehabilitáciu, reintegráciu a riadenie rizík po prepustení;
- vykonávali príslušné závery Rady a v prípade potreby odporúčania expertnej skupiny Komisie na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie;
- vždy, keď je to potrebné a vhodné, čo najlepšie využívali osvedčené postupy pri riešení problému radikalizácie vo väzniciach vyplývajúce z rozsiahlych konzultácií, ktoré uskutočnilo predsedníctvo a ktoré sú podrobne uvedené v prílohe;
- preskúmali možnosť zapojenia sa do európskej siete európskych väzenských akadémií (EPTA) a podporovali účasť na prebiehajúcom projekte spolufinancovanom prostredníctvom programu Spravodlivosť s cieľom rozvíjať túto sieť.

VYZÝVA KOMISIU, ABY:

- podporovala prácu členských štátov (a to aj prostredníctvom dostupných finančných nástrojov, ako je napríklad Fond pre vnútornú bezpečnosť – polícia a program Spravodlivosť) s cieľom ďalej rozvíjať nástroje a postupy v oblasti riadenia rizík a vykonávať programy odbornej prípravy pre príslušných pracovníkov a odborníkov z praxe (väzenský personál, probačných úradníkov, súdnictvo atď.), programy zamerané na deradikalizáciu, ukončenie teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti a rehabilitáciu pre páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov počas výkonu trestu odňatia slobody a rehabilitácie, ako aj nástroje sociálnej reintegrácie po ich prepustení z väzenia;
- naďalej uľahčovala výmenu informácií a výmenu osvedčených postupov a poznatkov získaných prostredníctvom dynamickej práce v rámci rôznych iniciatív vytvorených v tejto oblasti, a to so zapojením siete členských štátov a odborníkov z praxe v rôznych príslušných oblastiach činnosti, ako je napríklad EuroPris, Konfederácia európskych probačných orgánov (CEP) a RAN;
- ďalej prispievala k rozvoju konsolidovaných vedomostí, výskumu založeného na dôkazoch a praktických usmernení na úrovni EÚ s cieľom podporiť členské štáty pri účinnom riešení radikalizácie vo väzniciach a sociálnej reintegrácii páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov a/alebo páchatel'ov radikalizovaných vo väzniciach;
- naďalej podporovala prácu tretích krajín a partnerov, najmä susedných regiónov, ako sú napríklad západný Balkán, región MENA (Blízky východ a severná Afrika) a Sahel, s cieľom predchádzať radikalizácii vo väzniciach a zaviesť programy deradikalizácie a ukončenia teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti počas výkonu trestu odňatia slobody, ako aj programy rehabilitácie a reintegrácie po prepustení;
- zahrnula výsledky konzultácie rumunského predsedníctva do budúcej práce týkajúcej sa zaobchádzania s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov a boja proti radikalizácii vo väzniciach a podporovala členské štáty pri vykonávaní príslušných postupov a zásahov;
- preskúmala spolu s členskými štátmi dosiahnutý pokrok a posúdila potrebu ďalších opatrení v rámci riadiaceho výboru pre boj proti radikalizácii.

OSVEDČENÉ POSTUPY pri riešení radikalizácie vo väzniciach a zaobchádzaní s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov po ich prepustení

Všeobecný rámec

Je potrebný multidisciplinárny prístup, ktorý zohľadňuje rôzne rozmery procesu – prevenciu, sankcie/odňatie slobody, rehabilitáciu a reintegráciu, aby sa zabezpečilo, že práca inštitucionálnych a spoločenských subjektov na vnútroštátnej a európskej úrovni bude koherentná a koordinovaná.

Účinné vnútroštátne politiky koordinácie a spolupráce, do ktorých sú zapojení príslušní aktéri, by mohli uľahčiť včasné odhaľovanie radikalizácie a náboru vo väzniciach a vypracovanie vhodných opatrení. Medzi ne by mohla patriť rýchla výmena informácií (vrátane spolupráce sietí medzi ministerstvami alebo orgánmi a pracovných skupín), písomné pokyny a stratégie a/alebo špecializovaná odborná príprava a usmernenia.

Opatrenia by sa mohli neustále prispôsobovať a aktualizovať tak, aby odrážali vyvíjajúcu sa povahu výzvy, ktorú predstavujú zmeny v radikálnom alebo extrémistickom prostredí.

Špecializované a multidisciplinárne útvary zodpovedné za boj proti násilnému extrémizmu a radikalizácii vo väzniciach by mohli byť v partnerstve s inými zainteresovanými stranami – vrátane miestnych – účinným nástrojom na identifikáciu, deradikalizáciu, ukončenie teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti a sociálnu reintegráciu radikalizovaných jednotlivcov, ako aj na úsilie o predchádzanie radikalizácii.

Mohlo by sa vykonať posúdenie s cieľom určiť, či je potrebné vypracovať špecializované programy s cieľom reagovať na špecifické potreby a charakteristiky páchatel'iek teroristických alebo násilných extrémistických trestných činov.

Osobitná pozornosť sa musí venovať mladistvým páchatateľom, ktorí by sa mali považovať nielen za páchatateľov alebo za možné hrozby, ale v závislosti od ich veku a štádia ich osobného rozvoja aj za obete, a to pri plnom rešpektovaní ich základných práv a v súlade s príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi a právnymi predpismi EÚ o zadržiavaní mladistvých.

Odborná príprava

Mohli by sa vypracovať a vykonávať komplexné programy na odbornú prípravu väzenských a probačných zamestnancov vrátane osobitných modulov na zvyšovanie informovanosti a prevenciu radikalizácie počas ich počiatočnej odbornej prípravy, a to najmä v tých väzniciach, v ktorých sa nachádzajú väzni s teroristickou alebo radikálnou minulosťou.

Programy by sa mohli zamerať na zlepšenie chápania pracovníkov, pokiaľ ide o násilný extrémizmus, radikalizačné javy a extrémistické ideológie (vrátane toho, ako odhaliť skoré príznaky radikalizovaného správania a ako poskytovať alternatívnu argumentáciu), alebo na vykonávanie konkrétnych preventívnych opatrení zameraných na mladých a zraniteľných väzňov s významnými rizikovými faktormi. Zamestnanci by tak mali byť schopní získať znalosti a nástroje na riešenie problémov, ktorým čelia pri bežnej interakcii s väzňami, rozvíjať schopnosti situačnej reakcie a ľahšie zvládať prácu s násilníkymi väzňami. Odborná príprava by mala byť prispôbená potrebám rôznych druhov zamestnancov a ich konkrétnym povinnostiam.

Užitočný by mohol byť súbor nástrojov, ktorý by väzenským a probačným zamestnancom pomáhal v konštruktívnej práci s väzňami, ktorí môžu byť vystavení radikalizácii.

Prínosné sú činnosti odbornej prípravy organizované agentúrami EÚ (napr. CEPOL) alebo príslušnými sieťami EÚ (napr. RAN, CEP, EuroPris, EPTA) alebo podporované projektmi financovanými EÚ (napr. DERAD). Užitočné sú tiež príručky, usmernenia a iné druhy podpory.

V nadväznosti na testovanie modulov odbornej prípravy Európskej siete odbornej justičnej prípravy (EJTN) v celej EÚ by sa mohli podporovať školenia o radikalizácii pre sudcov a prokurátorov na vnútroštátnej úrovni.

TREST ODŇATIA SLOBODY

Režim

O režime výkonu trestu odňatia slobody, ktorý sa vzťahuje na osoby odsúdené za teroristické trestné činy, sa spravidla rozhoduje individuálne, po počiatočnom posúdení rizika. V prípade potreby by sa však mohli uplatniť osobitné bezpečnostné opatrenia (buď všeobecné, alebo individuálne prispôsobené) vrátane oddelenia od ostatných väzňov.

Mohlo by sa vykonávať počiatočné posúdenie rizika s cieľom určiť vhodný režim výkonu trestu odňatia slobody pre každého väzňa.

Riziko radikalizácie a potenciálne ohrozenie bezpečnosti ostatných väzňov by mohol posúdiť tím špecialistov, t. j. väzenský personál a odborníci (vrátane psychológa alebo psychiatra). Vo väzniciach s vysokým stupňom stráženia by sa mohli vytvoriť samostatné krídla pre najextrémnejšie prípady.

Alternatívnym riešením je rozptýlenie radikalizovaných jednotlivcov medzi bežných väzňov, pričom sa však takýmto osobám bráni v priamom kontakte so zraniteľnými väzňami alebo vo vzájomnom kontakte, aby sa zabránilo šíreniu násilných extrémistických názorov a/alebo vytváraniu sietí.

Posúdenie potenciálnych rizík

Špecializovaní pracovníci – osoby vyškolené na pozorovanie interkultúrnych rozdielov a rozpoznávanie známkov radikalizácie – zamestnaní na monitorovanie správania a väzieb medzi väzňami sa ukázali ako účinný spôsob identifikácie zdrojov a sprostredkovateľov radikalizácie. Títo pracovníci by si tiež mohli pravidelne vymieňať informácie s inými relevantnými stranami okrem iného aj s väzenským personálom, väzenskou a probačnou službou a inými príslušnými orgánmi.

Na získanie podkladových informácií na účely primeraného riadenia rizík, lepšieho pochopenia a vyššej dôvery medzi pracovníkmi v prvej línii a riadiacimi pracovníkmi, ktorí pracujú s páchatel'mi teroristických a násilných extrémistických trestných činov, sa môžu používať profesionálne nástroje na posúdenie rizika (napríklad VERA-3R, ERG 22) prispôsobené potrebám jednotlivých členských štátov.

Účinné posúdenie založené na jasných a operatívnych ukazovateľoch by mohlo napríklad zohľadňovať tri aspekty radikalizácie:

1. aký vzťah má daná osoba k radikálnej ideológii;
2. aká je pravdepodobnosť, že v dôsledku toho použije násilie, a
3. ako je spôsobilá spôsobiť ujmu.

Posudzovanie rizika by mohla pravidelne vykonávať správa väzenia v spolupráci s inými vnútroštátnymi orgánmi vrátane justičných orgánov a bezpečnostných služieb s cieľom posúdiť riziko, ktoré predstavujú radikalizovaní väzni. Mohlo by sa vykonávať na začiatku, počas a krátko pred koncom výkonu trestu odňatia slobody týchto osôb. Pred prepustením by sa mohli vypracovať správy, v ktorých sa zhrnú informácie získané počas výkonu trestu odňatia slobody, ktoré sa zašlú stranám zapojeným do programov po prepustení.

Výmena informácií

Vhodný špecializovaný personál (alebo štruktúry) vo väzenskom systéme by mohol mať za úlohu získavať, spracúvať a vymieňať si informácie o radikalizácii vo väzniciach, a to v prísnom súlade s pravidlami ochrany údajov a zásadou „potreby poznať“ („need-to-know“).

Koordinácia a spolupráca medzi príslušnými zainteresovanými stranami na vnútroštátnej úrovni (väzenskými a probačnými orgánmi, orgánmi presadzovania práva a inými príslušnými orgánmi) by mohli zahŕňať výmenu informácií a odborných znalostí, tematicky zamerané stretnutia a určenie špecializovaných skupín alebo pracovných skupín, ktoré by diskutovali o konkrétnych problematických prípadoch, ktoré predstavujú riziká násilného extrémizmu a/alebo odhaľujú zraniteľné miesta.

Programy deradikalizácie, ukončenia teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti a rehabilitácie

V jednotlivých prípadoch by sa mohli uplatňovať opatrenia motivujúce väzňov ukončiť násilnú extrémistickú činnosť. Personál by mal nadväzovať konštruktívny dialóg s väzňami, ktorí sa zaujímajú o myšlienky násilného extrémizmu. Personálu pracujúcemu vo väzenských a probačných službách by mohol poskytovať pomoc a podporu tím psychológov, vychovávateľov a pod.

Programy deradikalizácie, ukončenia teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti a rehabilitácie by mohli zahŕňať napríklad:

- rozvoj spoločenských kompetencií a komunikačných zručností väzňov;
- vzdelávanie a odbornú prípravu väzňov s cieľom pomôcť im pri integrácii po prepustení;
- kognitívnu behaviorálnu prípravu (napr. s cieľom zmeniť impulzívne a egocentrické myslenie);
- poradenstvo, terapiu a rehabilitáciu (napr. liečbu závislosti od návykových látok alebo v prípade násilného alebo trestného správania);
- zapojenie do kultúrnych, spoločenských a športových podujatí,
- ktoré nabádajú väzňov vyhýbať sa všetkým formám násilia.

Mohli by sa vymedziť merateľné ukazovatele výkonnosti na účely posúdenia účinnosti programov deradikalizácie, ukončenia teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti a rehabilitácie.

Významnú úlohu pri poskytovaní protiargumentácie k násilným náboženským ideológiám zohrávajú náboženský predstavitelia, ktorí poskytujú väzňom duchovnú podporu. Môžu rozumieť svetonázorom a teologickému výkladu páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov a v prípade potreby ich spochybniť. Náboženským predstaviteľom by sa mohla poskytovať podpora, napríklad špecializovaná odborná príprava, zameraná na konštruktívnu komunikáciu a alternatívnu argumentáciu. S cieľom predchádzať ďalšej radikalizácii väzňov by náboženský predstavitelia, ktorí s nimi prichádzajú do kontaktu a ktorí sú niekedy zamestnancami väzníc, mohli pred prijatím podliehať preverovaciemu procesu a výberovému konaniu v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Mimovládne organizácie a sociálni pracovníci by mohli prispievať k deradikalizácii a ukončeniu teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti väzňov a podporovať ich. V záujme rozšírenia sociálnych väzieb väzňov by sa mohli rozvíjať partnerstvá s dobrovoľníkmi alebo inými mimovládnymi subjektmi.

PO PREPUSTENÍ

Rehabilitácia a reintegrácia

Kľúčovým aspektom pre úspešnú reintegráciu osôb, ktoré sa mohli radikalizovať pred pobytom vo väzení alebo počas neho, do pracovného života a do spoločnosti je psychologická pomoc, poradenstvo, vzdelávanie, odborná príprava a podpora.

Dôležitý je preto prístup založený na spolupráci viacerých subjektov, ktorý by mohol zahŕňať probačné služby, miestne orgány, sociálnych pracovníkov a mimovládne organizácie, a v relevantných prípadoch aj náboženských predstaviteľov, aby sa bývalí väzni mohli úspešne opätovne začleniť do spoločnosti a aby sa predišlo ich zapojeniu do radikálnych alebo násilných extrémistických činností.

Mohli by sa vypracovať programy zamerané na uľahčenie rehabilitácie a sociálnej reintegrácie páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov.

Monitorovanie a výmena informácií

V záujme vykonávania účinných programov reintegrácie a režimov dohľadu a znižovania rizika recidívy je potrebné uľahčiť výmenu informácií na vnútroštátnej úrovni medzi väznicami, probačnými službami a bezpečnostnými partnermi na jednej strane a sociálnymi a miestnymi partnermi na strane druhej.

Ďalšie monitorovanie zradikalizovaných osôb, ktoré sa na základe posúdenia rizika považujú za osoby, ktoré po prepustení naďalej predstavujú hrozbu, by sa mohlo zabezpečiť na individuálnom základe v súlade s vnútroštátnym právom a so zreteľom na zásadu proporcionality a na základné práva dotknutej osoby.

V záujme predchádzania zapojeniu páchatel'ov teroristických alebo násilných extrémistických trestných činov alebo páchatel'ov, ktorí sa radikalizovali počas pobytu vo väzení, do násilných extrémistických činností po prepustení, by mohli byť užitočné aj opatrenia po prepustení.

Výmena strategických informácií o radikalizácii vo väzení na úrovni EÚ by sa mohla ďalej rozvíjať.

Cenným nástrojom by okrem toho mohla byť výmena informácií o radikalizovaných väzňoch medzi členskými štátmi EÚ (a prípadne ich štátom pôvodu/pobytu) na dvojstrannom alebo mnohostrannom základe v rozsahu, ktorý umožňuje vnútroštátne právo, a to napríklad vtedy, keď sa vymieňané informácie týkajú bývalých väzňov, ktorí sa vracajú alebo cestujú do jednotlivých členských štátov. Prínosom by mohlo byť aj lepšie využívanie existujúcich informačných systémov (vrátane Schengenského informačného systému).